

УДК 37- 147:796

PHYSICAL ACTIVITY OF A FUTURE TEACHER IN HEALTH INSTITUTIONS IN THE LIGHT OF PERSONALITY-ORIENTED PEDAGOGY

ФІЗКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДАХ У СВІТЛІ ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Karasiévych S. A. /Карасевич С.А.

*Ph.D,as.prof./к.пед.н., доцент,**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. Визначено і обґрунтовано шляхи організації здорового способу життя у літньому оздоровчому закладі. З'ясовано роль майбутнього вчителя у літньому оздоровчому закладі у процесі фізкультурної діяльності у світлі особистісно-зорієнтованого підходу з метою формування здорового способу життя. Визначено особливості напрямку роботи майбутнього вчителя у літньому оздоровчому закладі

Ключові слова: здоровий спосіб життя, літній оздоровчий заклад, фізкультурна діяльність, майбутній вчитель.

Вступ.

Питання організації здорового способу життя набувають особливого значення у зв'язку з акселерацією, тобто прискоренням статевого, фізичного, інтелектуального розвитку дітей. В.Каган висвітлив питання як озброїти майбутнього вчителя уміннями формувати у дітей правильні уявлення з питань організації здорового способу життя [1]. Успішне досягнення мети, поставленої перед суспільством проблемою організації здорового способу життя можливе тільки при методичній, комплексній і узгодженій роботі батьків, педагогів, юристів, психологів. Формування здорового способу життя особистості буде більш успішним за умови оновлення змісту організації у літньому оздоровчому закладі у процесі фізкультурної діяльності, що сприятиме переосмисленню мотивів поведінки як механізму особистісного зростання.

Основний текст.

Сутність розвитку особистості характеризується формуванням самосвідомості, що виявляється в осмисленні і переосмисленні особистісних змістів (власних образів «Я»), які відображають нові знання про себе; уточненні мотиваційних компонентів (продуктивної і репродуктивної особистісної позиції) у поведінці, що пов'язана з соціогенною потребою у самовираженні.

Важливою складовою частиною виховного процесу є організація здорового способу життя. У формуванні особистості велике значення має їх моральне та фізичне здоров'я. Здоровий спосіб життя включає у себе три основних тісно взаємопов'язаних аспекти: соціально-психологічний, педагогічний і медичний.

Метою організації здорового способу життя є прищеплення правильних уявлень про здоров'я і красу.

Здоровий спосіб життя:

- ✓ є складовою частиною загального виховання підростаючого покоління;
- ✓ охоплює педагогічні, соціальні, етичні, юридичні, медичні та інші питання;
- ✓ передбачає анатомічну і фізіологічну освіту, яка за своєю суттю є переважно медичним аспектом.

Видатний педагог А.Макаренко писав, що питання про здоровий спосіб життя вважають одним з найважчих педагогічних питань. Воно стає важким тільки тоді, коли його розглядають окремо, виділяючи з-поміж загальної маси інших виховних питань Здоровий спосіб життя людини формується завжди, на кожному кроці, коли батьки або вихователі навіть і не думають про здоровий спосіб життя [2].

Програмою "Освіта" (Україна XXI століття), Концепцією національного виховання визначені напрямки реформування виховної системи, головні завдання, що стоять перед майбутнім вчителем, які проходять педагогічну практику у закладах освіти. Серед них можна виділити такі:

- формування творчої особистості;
- створення умов для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини;
- для піднесення культури і духовності з орієнтацією на всю різноманітність вітчизняних і світових зразків.

Це спонукає до подолання усталених стереотипів, застарілих цінностей і підходів, пошуку нових ідей, створення інтелектуальної основи школи XXI століття – школи самореалізації особистості, школи життєтворчості, полікультурного виховання, в якій утверджується проєктивна, особистісно зорієнтована педагогіка, що спрямована на випереджаюче, цілісне, фундаментальне розв'язання основних суперечностей, що виникатимуть у становленні школи життєтворчості, в якій особистість є головним пріоритетом і цінністю, суб'єктом культури і життя. У ній забезпечуватиметься переведення існуючих педагогічних систем у якісно новий стан щодо змісту виховання.

Працюючи в оздоровчих закладах, майбутній вчитель відновлює і розвиває у нових умовах принцип суб'єктно-особистісної орієнтації виховної роботи, наповнюючи її зміст ідеями життя як найвищої цінності, добродійностями, технологіями життєтворчості.

У нових умовах на перший план висуваються *імперативи*:

- духовний імператив – це система ідеалів, які породжують прагнення і волю до життя за законами краси;
- гуманістично - демократичний імператив, який передбачає розкриття здібностей, нахилів і бажання особистості, розвиток творчої енергії, задатків, волі вихованця;
- комунікативний імператив, що спрямований на розуміння себе, іншого, культури, природи, космосу, себе у світі;
- особистісно-діяльнісний імператив, що вимагає реалізації себе[3].

Отже, постає необхідність підвищення розвивальної ефективності виховання, оптимізації процесу керування фізкультурною діяльністю особистості. Це пов'язано зі створенням і використанням якісно нових

виховних методів які:

- 1) ґрунтуються не на механізмі зовнішнього підкріплення (заохочення і покарання), а на рефлексивно-вольових механізмах і механізмах співпереживання і провини;
- 2) апелюють до самосвідомості, до розумного творчого ставлення особистості до суспільних норм і цінностей.

Такі методи можна кваліфікувати як виховні технології особистісної орієнтації. Практичне використання особистісно зорієнтованих виховних технологій свідчить не про позбавлення педагогіки елементу мистецтва та інтуїції, не про засилля шаблонів, а, навпаки, про ширше, більш вільне педагогічне варіювання на основі знання внутрішніх психологічних законів розвитку особистості.

Майбутній вчитель при цьому виступає не у ролі ментора, а як людина, що постійно обґрунтовує свою шкалу цінностей, свої переконання і погляди на життя. Розгортання виховного процесу на підставі особистісно зорієнтованих технологій не може відбутися без звернення особистості на саму себе.

Особистість слід навчити:

- ✓ осмислювати свої спонукання;
- ✓ прогнозувати наслідки власних вчинків для себе самої та інших людей;
- ✓ узгоджувати цілі власної поведінки із засобами їх досягнення[4].

Самопізнання здійснюється не заради пошуку чистої істини, а для самовиховання, тобто формування у себе певних якостей відповідно до суспільно-значущої особистісної програми. У цьому плані особистісно зорієнтована виховна технологія в дії являє собою одночасне розгортання процесів виховання (дій педагога) і самовиховання (вихованця).

Особистісно зорієнтовані технології:

- ❖ максимально створюють можливість для життєвого самовизначення вихованців;
- ❖ розкривають перед дітьми світ взаємин у всій складності і суперечливості;
- ❖ запроваджують моделі взаємодії між людьми, які ведуть до успіху.

Ці заходи впливають із самої суті повноцінного виховання, як залучення підростаючої особистості до світу людських цінностей і норм взаємовідношень зі світом, що неможливо без свідомого дотримання відповідних норм і цінностей.

Виховний ефект виникає за умови, коли, майбутній вчитель демонструє свою моральну монолітність, впевненість, тверду позицію. У найбільш загальному визначенні самовиховання – це певний тип ставлення, дій щодо самого себе і власного майбутнього з точки зору відповідності певним моральним нормам. Самовиховання ґрунтується на повазі особистості до самої себе. Адже, якщо вона не поважає себе, то зрештою не зможе поважати й іншу особистість.

Особистісно зорієнтовані виховні технології однаковою мірою звернені і до вихованця, і до майбутнього вчителя, їхніх особливостей і схильностей. Майбутній вчитель змушений щоразу заново будувати свої стосунки з вихованцем, особистісний момент утворює центр таких технологій, а не просто

є умовою їх реалізації. Особистісна позиція майбутнього вчителя полягає у людяності, формуванні цінностей дитини.

Що стосується виховання, то особистісно зорієнтована виховна технологія вимагає створення педагогічних ситуацій, що відповідають певним віковим потребам дитини у неформальному, дружньому спілкуванні. Такі ситуації з самого початку ставлять перед вихованцем зрозумілі і посилені для нього вимоги. Слід пам'ятати, що коли не створити дитині адекватних форм реалізації її вікових потреб, то самі ці потреби не зникнуть, а діти будуть шукати інших форм реалізації, не виключаючи й асоціальних. Отже, особистісно зорієнтоване виховання мусить ввібрати у себе реальне життя дитини, а не бути чимось зовнішнім, нав'язаним стосовно нього.

Практично втілюючи особистісно зорієнтовані виховні технології, студент моделює майбутнє суспільство. Досягнення цієї мети безпосередньо пов'язано з його виховною позицією – синтезом професійних та індивідуальних рис особистості майбутнього вчителя. В умовах демократизації суспільного життя відповідними характеристиками виховної позиції, на думку психолога А. Петровського, мають бути:

- 1) мета – сприяння становленню і розвитку особистості вихованця;
- 2) у спілкуванні з дітьми майбутній вчитель дотримується принципу: «Не поряд і не над, а разом!»;
- 3) основна лінія поведінки – не підтягувати вихованця до деяких задалегідь відомих стандартів, а координувати свої очікування і вимоги з задачею максимально повно розгорнутої можливості особистісного росту вихованця;
- 4) способи спілкування – розуміння, визнання і прийняття іншого[5].

Виховання здорового способу життя – напрямок роботи майбутнього вчителя у літньому оздоровчому закладі, який повинен виконуватись у першу чергу з урахуванням оздоровчої направленості закладу. Здоровий спосіб життя передбачає:

- виконання режиму дня, режиму харчування;
- заняття фізкультурою і спортом;
- виконання санітарно-гігієнічних норм з догляду за собою (тілом, одягом, зачіскою) і приміщеннями;
- відмову від шкідливих звичок: куріння, вживання спиртних напоїв, наркотиків.

Основна робота у данному випадку покладається на вчителів фізкультури, але і майбутній вчитель повинен брати на себе велику частину обов'язків, таких як організація акцій у боротьбі із шкідливими звичками (театр життя), залучення девіантних дітей до заняття спортом, організація рухливих ігор (у тому числі і на воді), допомога в організації туристичних походів тощо.

Однак, фізичне виховання в оздоровчих закладах має свої *особливості*:

- фізична діяльність організується з контингентом дітей, різних за віком, станом їх здоров'я, рівнем фізичного розвитку;
- всі оздоровчі, фізкультурно-масові і спортивні заходи проводяться з урахуванням віку дітей (6–9 років, 10–13 років, 14–15 років, 16–17 років).

Виділяють *форми фізичного виховання* у літньому оздоровчому закладі:

1. Оздоровчі заходи (ранкова гімнастика, загартовування сонцем, повітрям, водою, прогулянки, плавання).
2. Фізкультурна робота (екскурсії, туристичні походи, рухливі ігри, естафети, вечори, вікторини, КВК).
3. Спортивна робота («Веселі старти», «Козацькі ігри та забави», турніри, змагання з різних видів спорту, спортивні ігри, товариські міжтабірні зустрічі зі спортивних ігор).
4. Навчально-тренувальна робота (заняття у спортивних секціях).

Для керівництва фізичним вихованням складають перелік основних заходів, який погоджується з начальником літнього оздоровчого закладу та обговорюється і затверджується на педагогічній раді[5].

Одним з головних видів фізичної діяльності є *спортивне змагання*. Розвиток фізичних якостей, засвоєння техніки і тактики обраного виду спорту, матеріально-технічне забезпечення та багато інших факторів підготовки дитини, врешті знаходять своє вираження у загальному результаті. При цьому змагання не тільки підводять підсумок попередньої підготовки, але і самі є досить дійовим засобом психічного розвитку дитини. Соціальне значення як самих змагань, так і спортивного результату, який показав спортсмен, іноді досить велике і глибоко відбивається на долях учасників змагань, на статусі спорту та його видів, на оцінках досягнень тієї чи іншої країни. Змагання осуджують та схвалюють, рідше залишаються байдужими. Спортивне змагання є однією із загальноприйнятих у світі форм соціалізації дітей, потужним фактором підготовки людини до життя у сучасному суспільстві.

Соціалізація – це процес і результат засвоєння індивідом соціального досвіду в процесі спілкування та діяльності. Вона тісно пов'язана з активністю участі суб'єкта в соціальних стосунках. Спортивні змагання є підсумком певного періоду підготовки, обраної методики та стратегії, перевіркою різних нововведень, включаючи психологічні. Одночасно вони дозволяють намітити перспективи та доцільність подальшої роботи.

У всій різноманітності умов спортивної боротьби змагання мають ряд загальних психологічних *особливостей*:

- ❖ спортивне змагання має стимулювальний вплив;
- ❖ ціллю виступу на змаганнях є досягнення перемоги або кращого результату. Це створює екстремальну ситуацію, в якій спортсмен повинен проявити максимум своїх можливостей, часто у складних умовах і при дефіциті часу;
- ❖ спортивні змагання мають соціальне значення, тому що їх результати стають широко відомими, мають суспільну оцінку, впливають на статус спортсмена у суспільстві, приносять йому спортивну славу, включаються в оцінку життєвих досягнень;
- ❖ результати виступу на змаганнях мають особисте значення для спортсмена, вони підводять підсумки тренування, служать перевіркою правильності або неправильності обраного шляху, доцільності або недоцільності затраченого часу та зусиль;

- ❖ спортивні змагання є специфічним фактором, який створює екстраординарні емоційно-вольові стани, які можуть впливати як позитивно, так і негативно на процес і результат діяльності спортсмена.

Післязмагальні психічні стани значною мірою залежать від результату змагання. Перемога, яка дісталась у важкій спортивній боротьбі, а також досягнення запланованого результату (перемога над сильним суперником, покращання власного рекорду, виконання нормативу майстра) призводять до позитивних емоційних реакцій: стійкому почуттю задоволеності собою, гордості за свою команду, життєрадісному настрою, впевненості у своїх силах, бажанню тренуватись. Якщо перемога або відносний успіх досягнуто легко, без особливих зусиль, тоді можуть виникнути переоцінка своїх спортивних здібностей, зазнайство, зайва самовпевненість, безпечність, зневажання тренувальною роботою. Поразка або відносна невдача, особливо, якщо спортсмен не зумів проявити свої бійцівські якості або зустрівся з несправедливістю в оцінці результату, може викликати депресію, невпевненість у своїх силах, розчарування, заздрість, небажання тренуватись, призвести до відмови від занять спортом.

Емоційна реакція на поразку може бути і позитивною: виникають стенічні емоції, критичне ставлення до своїх недоліків, підвищується працездатність на тренуваннях, збільшується число вольових проявів, зростає наполегливість у досягненні цілі. Формування спортивного характеру завжди поєднано із стенічними емоціями у відповідь на неуспіх у змаганні.

Реакція дітей цілком і повністю залежатиме від настрою, який їм дасть педагог, тому по закінченню змагань варто проаналізувати разом із дітьми їх хід і звернути увагу на наявність або ж відсутність проявлених якостей під час змагань і на те, як можна вдосконалити відносини у колективі. Робота з фізичного виховання повинна бути спрямована на те, щоб діти повернулись додому бадьорі, загартовані та сильні.

Ефективність фізичної діяльності вихованців у літніх оздоровчих таборах залежить від умов:

- зацікавленість майбутнього вчителя у своїй справі;
- наявність у майбутнього вчителя педагогічного такту;
- теоретична та практична підготовленість майбутнього вчителя до роботи у літньому оздоровчому закладі.

Організуючи роботу у літньому оздоровчому таборі, важливо враховувати невеликий проміжок часу відведений на неї. Виходячи з цього можна виділити наступні напрямки роботи майбутнього вчителя у літньому оздоровчому закладі:

- ✓ дослідження соціуму виховного середовища;
- ✓ проведення психодіагностичної діяльності;
- ✓ підвищення рівня педагогічної культури майбутнього вчителя;
- ✓ індивідуально-педагогічне консультування;
- ✓ сприяння створенню педагогічно орієнтованого середовища;
- ✓ проведення організаційно-методичної діяльності;
- ✓ створення комфортних умов для дітей (зниження рівня тривожності,

- зняття емоційного навантаження) засобами ігрової та психологічної терапії, казкотерапії, арт-терапії, фізичної терапії;
- ✓ проведення психологічної діагностики психоемоційного стану вихованців.
 - ✓ виявлення у дітей здібності встановити дружбу у колективі;
 - ✓ направляє зусилля дітей на розвиток інтересів;
 - ✓ підбирає комплекс педагогічних засобів, методів впливу на особистість, щоб досягнути цілі всебічного розвитку дитини.

Висновки.

Майбутній вчитель у літньому оздоровчому закладі враховує у першу чергу оздоровчу направленість закладу – виховання здорового способу життя. Свята і заходи це важливі частини табірної культури, які допомагають краще зрозуміти закони життєвий устрій закладу та людей, які до нього відносяться. Кожне свято чи захід проходить за певним сценарієм і має певну тематику. Метою майбутнього вчителя є створення атмосфери дружби і доброзичливості у колективі, об'єднання дітей за допомогою отриманих разом знань і вражень. Педагог повинен бути психологом-організатором, добрим, уважним, який зможе знайти спільну мову із дітьми і який зможе привернути їх прихильність до себе. Майбутній вчитель повинен сіяти добро у свідомості дітей, вчити їх дивитися на майбутнє з надією, виховувати духовно сильними і здоровими особистостями.

Література:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник / І. Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 234 с.
2. Інструктивно-методичні матеріали з питань організації відпочинку та оздоровлення дітей / упоряд. Л. А. Герасимчук, З. О. Чернега. – Хмельницький, 2007. – 132 с.
3. Літнє оздоровлення та відпочинок дітей у прохідному туристсько-спортивному закладі / упоряд. Т.Б.Серба. – Тернопіль; Х.: Ранок, 2011. – 192 с.
4. Літнє оздоровлення та відпочинок дітей / упоряд. Е. Пукліч, О. Жук. – Тернопіль ; Х. : Ранок, 2009. – 224 с.
5. Пащенко М. І. Виховна робота в літніх оздоровчих закладах : посібник / М.І. Пащенко. – Умань., «Візаві», 2018. – 128 с.
6. Пащенко М. І. Виховна робота в літніх оздоровчих закладах: підручник./М.І. Пащенко, І.Г.Резніченко – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. – 194 с.
7. Черненко Любов, Шарапанюк Аліна. Методика роботи у літніх оздоровчих закладах навч.метод. посіб./ Любов Черненко, Аліна Шарапанюк– Умань. «Візаві», 2021. – 154 с.

Literature:

1. Bekh ID Personally oriented education: scientific and methodological manual / ID Bekh. - K. : IZMN, 1998. - 234 c.
2. Instructional and methodical materials on the organization of recreation and health of children / order. LA Gerasimchuk, ZO Chernega. - Khmelnytsky, 2007. - 132 p.

3. Summer rehabilitation and recreation of children in the transit tourist and sports institution / order. TBSerba. - Ternopil; H.: Ranok, 2011. - 192 p.
4. Summer rehabilitation and recreation of children / order. E. Puklich, O. Zhuk. - Ternopil; H.: Ranok, 2009. - 224 p.
5. Pashchenko MI Educational work in summer health facilities: a manual / MI Pashchenko. Pashchenko. - Uman., "Vizavi", 2018. - 128 p.
6. Pashchenko MI. Educational work in summer health facilities: a textbook. / MI Pashchenko. Pashchenko, IG Reznichenko - Uman: FOP Zhovty OO, 2016. - 194 p.
7. Chernenko Lyubov, Sharapanyuk Alina. Methods of work in summer health facilities teaching methods. manual. / Lyubov Chernenko, Alina Sharapanyuk– Uman. "Vizavi", 2021. - 154 p.

Abstract. *The ways of organizing a healthy lifestyle in a summer health facility have been identified and substantiated. The role of the future teacher in the summer health institution in the process of physical activity in the light of personality-oriented approach to the formation of a healthy lifestyle is clarified. The peculiarities of the direction of the future teacher's work in the summer health institution are determined*

Key words: *healthy way of life, summer health institution, physical culture activity, future teacher.*